

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 16.

V Gorici, dne 18. avgusta 1906.

Tečaj 11.

Kmetje, zapisujte in računite!

Da ne gré dandanes kmetu posebno dobro, to znamo vsi, ki se pečamo s kmetijstvom. Malo nas pa je, ki znamo tudi za uzroke, zakaj nam gre slabo. Navadno se toži kmet radi predragih delavskih moči in misli, da je tu izvir onemu zlu, ki nas spodkopava v našem gospodarstvu. Drugi vidi v vedno rastočih davkih svoj propad. Tretji se pritožuje, da mu zemlja noče več tako roditi, kakor je rodila nekdej in zato hira njegova kmetija. Četrti pravi, da ne more svojih pridelkov tako prodati, kakor jih je prodajal nekdej itd. Vsi ti razlogi so resnični in če ne bodemo znali izogniti se jim, se bodemo v naši kmetiji v resnici le težko in z največim naporom vzdržali.

Jako važen uzrok, zakaj propadamo, in katerega se le malo kedo spomni, leži pa tudi v tem, ker ne znamo niti sami, kateri del naše kmetije je aktiven in kateri pasiven, to se pravi, mi ne znamo čestokrat, kaj nam prinaša dobiček in kaj izgubo. Da je to gola resnica prepričali smo se že sto in stokrat. Le vprašaj našega kmeta in naj bo ta tudi velik posestnik, koliko stroškov in koliko dohodkov je imel v svojem vinogradu, pa boš videl, da bo molčal kot zid. Potem se ne smemo čuditi, če se bavi naš kmet čestokrat leta in leta s takim opravilom, ki mu prinaša spet leto za letom velikonsko izgubo. Da bi naši kmetje zapisovali vse svoje delo in vse stroške, ki so jih imeli med letom na posestvu in da bi te stroške koncem leta lepo razdelili na vsaki pridelek, potem bi se naše kmetijstvo v

kratkem času spremenilo. Kar ostrmel je nekdo, ki se je lotil takega zapisovanja, ko je videl, da mu je prineslo polje ob potoku, ki ima le slabo zemljo in ga je zato obsejal z deteljo, 80 kron čistega dobička, polje v dragi pa, ki je ravno tako veliko in ima dobro zemljo, a ga je obsejal s turšico, pa 20 kron izgube.

Kmetje se ne bavijo s kmetijstvom samo radi veselja, marveč oni morajo od tega tudi živeti. Zato morajo gledati, da pridelujejo na svojem polju samo take rastline, ki jim kaj nosijo, ne pa takih, s katerimi imajo izgubo. Da pa kmet to v resnici izvé, treba mu je zapisovati dohodke in stroške za vsako kmetijsko panogo posebe.

Knjigovodstvo je dandanes kmetu neobhodno potrebno. S pomočjo natančnega knjigovodstva ne izvé kmet samo ali je v letu kaj zaslužil, marveč ono mu pové kaj sme delati in kaj ne smé. Res je treba nekoliko truda, če hočemo vse prav zapisati, toda ta trud se poplača boljše, nego s kakim drugim delom in naj bo to še tako važno.

Pri knjigovodstvu je glavna stvar točnost, kajti le s tem zadobi vsa stvar na vrednosti. Zapisovati pa je treba vse važne in manj važne dogodke. Če zapisuje kedo samo, za koliko je n. pr. vola ali kravo prodal, to ga ne pripelje do pravega spoznanja. On mora znati tudi povedati, koliko ga je vol stal, predno ga je vzgojil. Še le s tem izvé ali se mu živinoreja izplača ali ne. V ta namen vzeti mora tudi knjige iz prejšnjih let na pomoč. Tu mora najti, koliko je dal za tele, ki ga je kupil, potem, koliko ga je stala piča, ki jo je dal volu, koliko ga je stal njegov trud za pitanje in oskrbo, koliko ga je stala stelja, hlev, zavarščina itd. Od teh stroškov mora odbiti dohodke ki jih je imel od vola, bodisi v gnoju, senu ali čem drugem. Šele sedaj naj pogleda, koliko je os alo od skupila prodanega vola; tisto je njegov dobiček, ali pa, ako kaj premanjkuje, izguba. Če se torej lotimo knjigovodstva bodimo natančni!

Kmetje! Skrajni čas je, da začnemo tudi mi zapisovati in računati. Le na podlagi pravega knjigovodstva zamogli bomo ubrati pravo pot v zboljšanju svojega gospodarstva. S knjigovodstvom pa ne bomo koristili samo sebi, marveč ž njim koristili bomo tudi zvojemu sosеду, ki bo sklepal iz naših računov, kako bi obrnil on svojo kmetijo. Vsaj v vsaki občini

bi moralo biti par mož, ki bi se v tem oziru potrudili. Zato se obračamo v prvi vrsti do onih, ki imajo za knjigovodstvo potrebne zmožnosti in jim kličemo: Primate za orodje in orajte ledino!

Št.

Gnojenje s Tomasovo žlindro.

Med raznimi umetnimi gnojili razširila se je Tomasova žlindra pri nas najbolj. Uzrok leži pač v tem, da je to gnojilo precej ceno, a povrhu tega traja njegov učinek več let zaporedoma. Najbolj rabijo pri nas Tomasovo žlindro po Vipavskem, kjer se je osobito dobro sponesla. V rabi umetnih gnojil pa se ne moremo pri nas niti primerjati s kmetovalci drugih dežel. Celo Kranjci nas v tem oziru daleč prekosijo. Na Kranjskem spoznali so že skoraj vsi kmetje, koliko koristi nam lahko donese raba umetnih gnojil, pri nas niso prišli do tega spoznanja niti vsi boljši posestniki. Osobito v naših gorah je v tem oziru še slabo. In vendar bi bilo ravno tu gnojenje z umetnimi gnojili jako priporočljivo. Lahko trdimo, da bi se dohodki naših gorskih posestnikov vsaj podvojili, če bi se poprijeli tod rabe umetnih gnojil, v prvi vrsti Tomasove žlindre. Po visokih gorah ne moremo rabiti tod gnoja in gnojnice, tod si bomo toraj pomagali edino z umetnimi gnojili. Seveda je bilo do sedaj za naše Gorce le težko rabiti ta gnojila, ker so se morala po dva, tri dni na vozovih dovažati, od sedaj naprej pa nam pripelje železnica gnojila takorekoč — skoraj pred hišo. Kdor si hoče toraj pomagati, naj si pomaga.

Med vsemi umetnimi gnojili priporočamo letos našim kmetom najbolj Tomasovo žlindro, s katero damo zemlji fosforno kislino. Te redilne snovi nima nobena naša zemlja dovolj in zato je za rastlinsko življenje velikanske važnosti.

Tomasova žlindra prideluje se tam, kjer se topi železo. V železni rudi nahaja se namreč precejšnja množina fosforne kisline. Ta snov pa napravi železo, osobito jeklo, krhko in zato jo je treba izločiti iz njega. V ta namen dene se v raztopljeno železo živo vapno, a to se spoji s fosforno kislino, a spojina

plava podobno penam vrhu železa. Te pene se posnamejo, ohlade ter zmeljejo. To jo Tomasova žindra. Prvi je pričel tako delo neki Anglež Tomas in po njem je dobilo tudi gnojilo svoje ime.

V Tomasovi žindri se nahaja 20 odstotkov fosforne kisline. Po množini te snovi, bodemo gnojilo tudi plačevali. Zato ne smemo računati, tu je žindra po 6 kron, tam samo po 5, marveč računati moramo po čem je tu kilo fosforne kisline. Druge primesi v Tomasovi žindri so le malo vredne.

S Tomasovo žindro gnojimo lahko vsem rastlinam. Najbolj hvaležne pa so za to gnojilo detelje in drugo sočivje, katero potrebuje za svojo raščo mnogo fosforne kisline. Tudi v vinogradu deluje žindra dobro, ker vpliva posebno na zarod. Ne bi pa priporočali gnojenje samo s Tomasovo žindro žitu. S tem bi se razvil na njivi preveč plevel, osobito mermulika ali rumena detelja bi se v tem slučaju močno razrastla med žitom. Ako gnojimo žitu z žindro, gnojiti mu moramo obenem vsaj tudi s solitrom ali gnojnico.

Najbolj važno gnojilo je Tomasova žindra pa na travniku. Kakor med žitom, razvijejo se tudi med travo na travniku po tem gnojilu razne detelje, ki povečajo množino sena in ga obenem tudi zboljšajo. Marsikdo, ki je rabil to gnojilo, se je kar začudil, da se je naslednje leto pokazala po travniku sama detelja. Mislil je, da je bilo v prahu seme. Toda to ni res. Prej je detelja v travi samo životarila in ni mogla priti do razvoja, ker ni dobila dovolj redilne snovi. Še le z gnojenjem se je opomogla in spodrinila travo. Kakor se pa spet manjša zaloga fosforne kisline v zemlji, tako se manjša tudi detelja a mesto nje se tem bolj razvija trava. Detelja, ki izumre, pusti namreč za seboj mnogo dušika in ta pride travi prav. S pomočjo žindre pognojimo toraj travnik prva leta deteljam v prid a te zapustijo travi ugodna tla. Napačno je toraj mnenje, da se trave z gnojenjem zamorijo.

Če hočemo dobiti od travnika mnogo dobičkov, ne smemo seveda opustiti toliko časa gnojenja, da se detelja poižgubi. Detelja dá mnogo bolj redivno seno od trave, zato jo moramo na travniku čim bolj gojiti. Da se pa trave, ki napravijo seno bolj okusno, vendarle preveč ne poižgube, priporoča se, naj se pognoji travnik vsako toliko časa z gnojnico ali s solitrom

Poleg žlindre priporočamo, naj se rabi, če le mogoče, tudi kajnit ali kalijevo sol po travnikih. S tem se pridelek znansko poveča.

Za 1 hektar zemljišča treba je od početka 8 do 10 kvintalov Tomasove žlindre. Za 1 njivo travnika (1015 sežnjev) treba je v tem razmerju okoli 3 q. Ko je travnik enkrat dobro pognojen, zadostuje tudi polovica. Tomasova žindra vpliva na travnik štiri do pet let, vendar je boljše, če ponovimo gnojenje vsako drugo leto, a rabimo pri tem manj gnojila.

Najboljši čas za rabo Tomasove žlindre po travnikih je jesen, meseca oktobra ali novembra. Zimski dežovi spravijo redilne snovi h koreninam in gnojilo bo vplivalo koj naslednje leto. Če gnojimo bolj pozno, spozna se vpliv gnojenja šele drugo leto. Po njivi, kjer mislimo žindro podorati, trosimo jo pa lahko tudi spomladi. Da se gnojilo enakomerno rastrosi, razdeliti jo je v dva dela. En del poseje se podolgič, drugi del povprek.

Žindra se skaže najbolj hvaležna v globoki, bolj vlažni zemlji. V tančini bomo rabili mesto nje superfosfat. Kje naj se pri nas rabi to in kje ono gnojilo, je težko povedati. Poskusi pokažejo to najboljše. Lahko pa trdimo, da bomo rabili po vseh naših dolinah in ravninah Tomasovo žindro z največim uspehom.

Kmetovalci! Živina je letos draga in kakor se vidi bode tudi prihodnja leta. Skrbite toraj, da dobite na vaših travnikih mnogo sena in pomagali si boste gotovo v svojem gospodarstvu. Da dobite mnogo sena, gnojite travnike s Tomasovo žindro. Sedaj je čas, da si naročite to gnojilo. Gor. kmetijsko društvo se je pogodilo letos še o pravem času za več množine Tomasove žlindre po jako ugodnih cenah. Gnojila pridejo koncem septembra in sicer se pošljejo v celih vagonih na bližnje postaje. Kdor hoče imeti toraj prihodnje leto več sena, ta naj ne zamudi s pravočasnim naročilom.

Št.

Umetna gnojila v vrtnarstvu.

Raba umetnih gnojil se je zadnja leta osobito na Nemškem, Francoskem in v Belgiji močno razširila. Pri nas se ni dogodilo to največ iz tega uzroka, ker ne zna večina naših kmetovalcev dovolj, kaj so umetna gnojila in kako se rabijo in ker se dostikrat ni dosegel z enostransko in napačno uporabo teh gnojil zaželjen uspeh. To je odvrnilo zopet kmetovalce od nadaljne uporabe umetnih gnojil. Pri umetnem gnojenju se mora vedno imeti na mislih, da nimajo posamezna umetna gnojila vseh redilnih snovi, ki so potrebna za rastlinsko raščo (kali, fosforna kislina in dušik), kakor jih ima hlevski gnoj, marveč v umetnih gnojilih dobiva se samo po ena rastlinska snov (ali kali ali fosforna kislina ali dušik). Ako hočemo toraj imeti od umetnega gnojenja uspeh, moramo gnojiti z gnojili, ki imajo kali, fosforno kislino in dušik.

Gnojila, ki imajo v sebi kali so kajnit in 40 odstotna kalijeve sol, potem žveplenokisli kali. Kajnit ima v 100 *kg* 12·4 *kg* redilne snovi kalija, 40°/_o kalijeve sol 40 *kg*, žveplenokisli kali pa okoli 50 *kg* kalija. Najbolj ceno kalijevo gnojilo je 40°/_o kalijeve sol, potem kajnit, ne priporoča se pa uporaba žveplenokislega kalija, ki je najdražje kalijevo gnojilo. Namesto tega uporablja naj se vedno 40°/_o kalijeve sol.

Gnojila, ki imajo v sebi fosforno kislino so Tomasova žlindra in superfosfat, ki imajo v 100 *kg* 12 do 20°/_o fosforne kisline. Ker se hoče imeti v vrtnarstvu hiter učinek, priporoča se, naj se rabi tu kot gnojilo s fosforno kislino vedno superfosfat.

Od dušičnatih gnojil pride za naše razmere samo čilski soliter v poštev. Ta ima v 100 *kg* 15 *kg* rastlinske redilne snovi dušika.

V naslednjem hočemo v kratkem navesti, kako se mora gnojiti najvažnejša zelenjava in na koncu še dati nekoliko kratkih števil, na katere se je ozirati pri gnojenju travnikov in deteljišč.

K r o m p i r je gnojiti za 100 *m*² s:

2½—3 *kg* 40°/_o kalijeve soli, 3—4 *kg* superfosfata, 1—2 *kg* čilskega solitra.

40°/_o kalijevo sol in superfosfat zmešati je pred rabo ter ju potrositi po polju predno se krompir sadi. Nato je gnojili zabranati. Čilski soliter trosi se pomešan s zemljo šele potem, ko je izlezlo krompirjevo zelišče iz zemlje, po vrhu.

Špargeljni gnojijo se meseca marca za vsakih 100 m² s:

5—6 kg kajnita (ali 1½—2 kg 40⁰/₀ kalijeve soli), 2—3 kg superfosfata in 1—1½ kg čilskega solitra. Kakor hitro jenjamo s pobiranjem špargeljna, dati je 5—6 kg kajnita ali 1½—2 kg 40⁰/₀ kalijeve soli in 1½ kg čilskega solitra, da se doseže s tem močne poganke.

Kumarom in čebuli je gnojiti spomladi na 100 m² s:

2—3 kg kalijeve soli, 3—4 kg superfosfata, 1½—2 kg čilskega solitra.

Solata potrebuje za 100 m²:

1—1½ kg 40⁰/₀ kalijeve soli, 2—2½ kg superfosfata, 1½—2 kg čilskega solitra.

Repi in pesi pognojiti je za 100 m² 14 dni predno se rastline presajajo s:

1½—2 kg 40⁰/₀ kalijeve soli, 2—3 kg superfosfata, 1½—2 kg čilskega solitra.

Drobnjaku in zeleni (šelinu) je treba za 100 m²:

2½—3 kg 40⁰/₀ kalijeve soli, 3—4 kg superfosfata, 2—3 kg čilskega solitra.

Zeljnatim rastlinam (zelje, vrzote, brokoli itd.) se dá na 100 m²:

2½—3 kg 40⁰/₀ kalijeve soli, 2½—3 kg superfosfata, 2—3 kg čilskega solitra.

Vrtni fižol se gnoji na 100 m² s:

2—3 kg 40⁰/₀ kalijeve soli, 2—3 kg superfosfata, ½—1 kg čilskega solitra. Ako se hoče pridelati zrnje, rabiti je samo prvi dve gnojili.

Jagode se gnojijo na 100 m² s:

¾—1 kg 40⁰/₀ kalijeve soli, 3—4 kg superfosfata, ½—1 kg čilskega solitra. Prvi dve gnojili potrosita se v jeseni, čilski soliter pa meseca aprila.

Kar se tiče rabe umetnih gnojil, pove naj se v kratkem, da je treba 40⁰/₀ kalijevo sol in superfosfat, ki se zmešata, raztrositi in podkopati ali podbrnati vedno pred setvijo. Čilski soliter pa se mora vselej zmešan s zemljo potrositi med rastlinske vrste. Del čilskega solitra dá se lahko tudi obenem s kalijevo soljo in s superfosfatom

Rudeča detelja gnoji se najboljše na 100 m² s:

5—6 kg kajnita (ali 1½—2 kg 40⁰/₀ kalijeve soli) in 4—5 kg Tomasove žindre. Ti gnojili potrositi je najboljše pomešani z

zmljo v jeseni po detelji. Ako hočemo gnojiti še-le spomladi, vzeti je mesto Tomasove žindre 3—4 kg superfosfata (poleg gornje množine kalijeve soli). Jako se priporoča gnojiti že žitu, med katero se detelja poseje. V tem slučaju gnojiti je žitu spomladi še s $1\frac{1}{2}$ —2 kg čilskega solitra, katerega se potrosi po vrhu.

Meteljčico (lucerno ali nemško deteljo) gnojiti je vsako leto na 100 m² s:

5 kg kajnita (ali $1\frac{1}{2}$ kg 40⁰/₀ kalijeve soli) in 3—4 kg Tomasove žindre. Gnojiti je najboljše v jeseni. Če se trosijo gnojila še-le spomladi, vzeti je 40⁰/₀ kalijevo sol in superfosfat in sicer od poslednjega gnojila 3 kg. Deteljščice zamore se gnojiti tudi enkrat za več let, ako se mu da 15 kg kajnita (ali 5 kg 40⁰/₀ kalijeve soli) in 12—15 kg Tomasove žindre, kateri gnojili je potrositi najboljše v jeseni.

Vrednost sena.

Seno je pri nas med vsemi krmili najbolj važno. Zato je pač dobro, če damo kmetovalcu nekaj navodil, da bo zamogel ceniti vrednost te piče, ki je, kakor znano, v svoji sestavi jako različna.

Za dobroto sena odločuje pred vsem redilnost in prebavnost. V senu se menja šestokrat množina proteina (beljakovine) med 39 do 70 odstotki, a prebavnost suhih tvarin se nahaja med 6 do 20 odstotki. Seno mlade trave, ki se je pokosila pred dovršenim cvetom, ima mnogo več redilnih snovi in je tudi bolj prebavno, nego seno stare trave, ki je pokazala po večini že seme. Tako, za časa pokošeno, dobro in dragoceno seno se spozna v tem, da nima predolгих bilk, marveč so te bilke nežne, cvetje na njih komaj odprto, a poleg bilk se nahaja mnogo travnega listja, aromatičnih zelišč, osobito mnogo detelje in drugih sočivnih rastlin. Tudi ne sme biti v senu preveč vlage. Tako seno ne vpliva samo na zdravlje jako dobro, ampak v njem se nahajajo tudi vse redilne snovi. Na mnogih zemljiščih raste mnogo trav in zelišč, ki dajo senu posebno prikladen in

prijeten duh in povečajo njegovo prebavnost in njegov okus. H tem spada detelja medenica in rosulja (dišeča trava), v kateri se nahaja takozvani kumarin. Ta kumarin daje senu oni prijeten duh. Seno ostarelih trav, ki imajo radi tega malo redilnih snovi in so težko prebavne, spozna se na jako dolgih bilkah ter v tem, da nima več toliko in tako nežnih listov. V takem senu pokažejo se bolj lesnata, slamnata stebila in če se dobro opazuje, vidijo se klasi, iz katerih pade seme, če jih potresemo.

Otava, ki se je pokosila pod enakimi razmerami kakor seno, je v redilnih snoveh jednako bogata kakor to, vendar lažje prebavna. Ako se ni otava pokvarila, je več vredna nego prvo seno, ker obstoji vedno iz mlajših nežnejših rastlinskih delov, kateri imajo več dušičnatih tvarin in manj lesnih vlaken.

Razun teh dveh glavnih znakov, po katerih zamoremo spoznati seno, je za vsaki slučaj še cela vrsta znamenj. Za kmeta je posebno ono velike važnosti, s pomočjo katerega lahko spozna, ali je rastlo seno na dobrem travniku ali na vlažnih, močvirnatih tleh. Tudi od tega odvisi namreč mnogo redilnost in prebavnost.

Redilnost in s to tudi cena sena je tem viša, čim več detelje in grašičastih rastlin, takozvanega sočivja ali metuljčnic, se nahaja v senu, oboje pa se zmanjša, čim več kislil trav je v njem. Uzrok se nahaja v tem, da imajo kisle trave v sebi malenkostne, nič vredne ali škodljive tvarine, medtem ko se prištevajo metuljčnice h najbolj dragocenim rastlinam na travniku. Kislo seno je toraj najmanj vredno, zato naj se tu nekoliko omeni iz česa obstoji in kako se ga lahko razločuje.

Seno nerazmakanih, kislil travnikov je vedno slabe kakovosti in je zato manj vredno nego sladko seno, bodisi kar se tiče redilnosti, kakor tudi kar se tiče zdravlja živali, ki ga uživajo. Kislo seno se spozna po debelejših, trstikastih travah, ki rastejo osobito na kislil tleh — močvirjih. Kdor količkaj pozna seno, pozna tudi te trave. Kislo seno zašumi, ako ga potlačimo, se bolj rado lomi in je bolj trdo nego sladko; tudi rajši vreže v prst. Karakteristično pri kislil senu je tudi to, da se ne da tako lepo naložiti in stlačiti, kakor sladko seno, marveč vedno rije iz kope. Na voz se lahko naloži eno tretino več sladkega sena, nego kislega. Tudi naslednje praktično znamenje, da se določi to seno, zna imeti tu pa tam svojo vrednost. Ako vza-

memo bilko kisle trave pri koncu in jo pogladimo s palcem in kazalcem navzdol, vrežemo se radi ostrih dlakic, katerih je na kisli bilki jako mnogo in po katerih jo spoznamo. Če delamo to s sladkim senom, ki je rastle v bolj visoki legi, drgnemo jo lahko brez posebnega občutka proti dlakam. Nadaljni znaki po katerih razločimo kislno seno od sladkega, so tudi ti: Bilka sladke trave je navadno okrogla, bilka kisle trave, kakor tudi listje pa navadno zavita. Listje zavije se rado na znotraj. Sladko seno ima navadno tudi več listov nego kislno, katero pa ima več in bolj trdo steblice.

Pr. L.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Privezujte trtno mladje! — Da grozdje boljše dozori in ne gnije tako lahko, privezati moramo mladje v vrste, da prihaja h grozdju lahko zrak in solnce. Grozdja pa, ki je bilo prej v senci, ne smemo že sedaj spravljati kar naenkrat na svetlo. Tako grozdje ima drobno, nežno lupino in na vročem solncu bi se oparilo. To delo smemo opraviti šele proti polovici meseca septembra, ko je grozdje že pisano in nima solnce tako velike moči. Listja okoli grozdja pa ne smemo nikdar obirati. Samo v slučaju, da bi grozdje, ki je jako gosto, lahko gnilo, je to delo dovoljeno. Opravljati se sme šele v drugi polovici septembra.

Letošnje cepljenke, bodisi one v trtnici, kakor tudi one v vinogradu treba je še vedno škropiti, če hočemo, da se trta okreпча in da les dozori. Modra galica dobi se v „Gor. kmet. društvu“.

Zatirajte kiseljaka! — Ta klic ponavljati se mora vedno in vedno. Letos napravlja kiseljak tu pa tam precej občutno škodo. Črv, ki je nagrize eno jagodo, gre in nagrize drugo, tretjo itd., dokler ni vgonobil celega grozda. Kdor se hoče toraj obvarovati nadaljne škode, pojdi v vinograd, poglej grozd za grozdom in kjer dobiš kako gnilo ali navrtano jagodo, poišči črvička ter ga spravi na oni svet. Čim prej se to delo opravi, tem več koristi boš imel. Najbolj napada kiseljak trte na latnikih. Tudi nekatere trtne vrste so mu ljubše od drugih.

Iz odpalega sadja dobi se še dober mošt. — Viharji so nam pometali zadnji čas jako mnogo sadja z drevja. Večina naših kmetov ne zna, kaj bi počela iz njega. Dasi ni še prav zrelo, vendar ima v sebi že precej sladkorja in zato se dá prav lahko uporabiti za mošt. V ta namen spravi se sadje v močno kad, vendar ne vse na enkrat, in tu se z velikim lesenim batom na drobno razdrobi. Mošt se lahko odceja iz kade. Razdrobljeno sadje se dene nato v stiskalnico ter dobro pretisne. Najboljše so v ta namen lesene stiskalnice. Ko ne teče mošt več iz tropin, vzamejo se te iz stiskalnice ter vnovič nekoliko v kadi stolčejo. Nato se zopet stiskajo. To se ponavlja potem lahko še enkrat. Tropine pustijo se lahko potem po noči v stiskalnici, da se bolj odcedijo. Mošt je deti koj v soč, kjer začne vreti. Po nekoliko dneh dobimo jako dobro opojno pijačo. Še boljša bo, če dodamo moštu na vsaki hekto 2, 3 kile sladkorja. Z moštom je ravnati potem kakor s pravim vinom.

Koliko časa naj dobiva tele mleko? — Naši kmetje imajo navado, da odstavijo tele koj, ko je staro nekoliko tednov. To ni pravo gospodarstvo. Iz telet ki se že v mladosti zanamarijo, ne bo nikdar pravega goveda. To se je že večkrat preskušalo. Švicarji dajejo teletu do šestega meseca mleko. Tudi naši Furlani pustijo tele 4, 5 mesecev sesati. Zato pa lahko pokažejo lepo živino. Mi priporočamo našim kmetovalcem, naj dajejo teletu vsaj do 12 tedna mleko. Tu pa ne mislimo tako, kakor dela večina naših gospodarjev, ki pripuščajo v resnici tele h kravi tudi do te starosti, toda še le potem, ko pomolze gospodinja kravo. Ne, če hočemo imeti lepo živino, dajmo teletu vse kravje mleko vsaj do devetega tedna. Še le z devetim tednom začnemo tele lahko polagoma odvaditi, s tem da mu polagoma nekoliko mleka odjemljemo. Kar pa odvezamemo pri mleku, nadomestiti moramo z drugo dobro pičo. Seno ni še za tele. Najboljše nadomestimo mleko s posnetim, toda še sladkim mlekom, kateremu se je dodalo nekoliko lanenih tropin. Kdor nema takega mleka, dá lahko teletu ovseno moko. Tudi otrobi so za silo dobri. Ne smejo se pa preveč stančiti z vodo. Seno se mora teletu tudi polagati, toda ne v hrano, marveč bolj za to, da se mu tele polagoma privadi.

POROČILA.

† **Andrej Jelen.** — V Opatjemselu umrl je dné 15. t. m. jako uzoren kmetovalec in posestnik, g. Andrej Jelen. Pokojnik je bil ud „Gor. kmet. društva“. Pred leti je bil odlikovan za svoje uzorne vinograde. Kjer je bilo treba storiti kaj v prid svojih sovaščanov, bil je pokojni Andrej gotovo med prvimi. Zato ga bodo Opačjeselci, kakor tudi vsi drugi prijatelji težko pogrešali. Lahka mu zemlja!

Shoda za osnovanje eksportne zadruga v Vrtojbi in v Št. Petru sponesla sta se popolnoma tako, kakor oni v Št. Andrežu. Vsi kmetje, do zadnjega so bili za zagrugo. Shoda v Vrtojbi se je vdeležilo okoli 120, onega v Št. Petru okoli 70 kmetovalcev. Kakor v Št. Andrežu izbral se je tudi tu odsek, kateri bo stvar skupno s zastopniki drugih občin natanko pretresoval in sestavil pravila. Na shodih govorilo se je tudi o drugih rečeh, ki bi vplivale na boljši razvoj trgovine s krompirjem. Poleg drugega se je tudi navajalo uspehe gnojenja krompirju z umetnimi gnojili. Iz dosedanjih poskusenj se je doznalo, da je vrgla njiva krompirja gnojena z umetnimi gnojili okoli 25 kvintalov več gomolja, nego ona pognojena s stranišnico. Ker so stroški za umetna gnojila tudi manjši nego za stranišnico, zato se bodo morali kmetje polotiti bolj umetnih gnojil. Osobito bo treba zahtevati, da ne bodo v prihodnje kmetje plačevali za stranišnico, marveč, da bodo še oni plačani, ako jo vzamejo. — Kakor vidimo, so prizadeti kmetje vsi ene misli, da se vstanovi zadruha. Oni, ki so toliko kričali proti zadrugi, so se skrili. Na nobenem shodu ni bilo niti enega prigovora, pač pa povsod ogorčenje proti onim, ki kmeta izrabljajo.

Prihodnji shod bo drugo nedeljo dne 26. t. m. po blagoslovu v Sovodnjah.

Eksportna zadruga ne dá nekemu gospodu konsortistu za krompirjevo trgovino v Vrtojbi miru. Na vsak način bi hotel preprečiti, da bi se ta zodruga osnovala. Zato pošilja razne dopise v „Sočo“, „Gor. kmet. društvu“ piše razna svarila in nam grozi celo s tožbo. Mi mu pa tu javno povemo, da se ne bojimo ne njegovih napadov in zasmehovanj v javnem listu, niti njegovih groženj. Mi delamo edino to, kar je naša dolžnost, da ljudi učimo, kako priti do boljšega stanja. Dotičnik pač ne more zahtevati, da se bodemo radi njega in še dveh, treh drugih v škodo tisoč njim postavili na njegovo

stran. Mi želimo pač tudi njemu dobro, saj potrebujemo tudi trgovcev, toda v prvi vrsti moramo skrbeti za kmeta. Mi mislimo, da ne bo radi tega trpel lakote, ako ga v prevelikem zaslužku nekoliko pri-krajšamo. Saj ne rečemo, da ne bodemo v prihodnje prodajali tudi njemu krompirja. Zakaj ne? Na domačine se bo treba pač v prvi vrsti ozirati in gotovo bo dala zadruga tem tudi ugodniše cene, nego nepoznanim tujcem. Vi pa ne morete in ne smete zahtevati, da mora kmet ravno vam prodati svoje pridelke. Čemu se toraj toliko za-ganjati?

Cena Tomasovi žlindri. — „Gor. kmet. društvo“ bo prodajalo letos Tomasovo žlindro po sledečih cenah: 16 odstotno po 5 K q, 18 odstotno po 5.50 K q. Te cene se razumejo za skladišče v Gorici. Kdor naroči cele vagone, dobi blago po teh cenah na naj-bližnjo postajo. Za vsak kvintal, ki se ga naroči sedaj, dati je eno krono na račun. Vsa naročila poslati je društvu čim prej, vsaj pa do 10. septembra. Za naročila, ki se izvrše po tem času, pridrži si društvo pravico, da ceno lahko poviša. Opomniti se mora še, da cena Tomasovi žlindri zadnji čas jako raste.

Člani podružnic naročajo naj se pri podružnici, ker si s tem sebi in drugim olajšajo delo.

Huda nevihta bila je dné 4. t. m. okoli Gorice. Stresla je jako mnogo sadja a povrhu je mnogo drevja tudi polomila. Tudi poljščini osobito prvi turščici je napravila mnogo kvara. V vinogradih pometala je tu pa tam trte na tla, pri tem se je tudi mnogo grozdja potolklo. V Brdih je padala isti dan toča. Pričela je pri Fojani ter se raztezala čez Biljano, Kozano, Gor. Cerovo, Št. Ferjan in šla čez Sv. Valentin na Sv. Goro in v Grgar. Bila je sicer debela, toda bolj redka. Najbolj je prizadela neki proti severju ležeče vinograde v Fojani, Biljani in Kozani.

Dné 9. t. m. po noči bil je okoli Gorice velikanski naliv, ki je pobral iz strmih vinogradov mnogo zemlje. Zmočil je za poljščino dovolj. Vinogradom, ki trpe osobito po Vipavskem in po Krasu sušo, bilo je pa premalo dežja.

Toča potolkla je v četrtek jako hudo od Kormina do Vidma. Včeraj po noči vsula se je nad Pevmo, Št. Mavrom, severno Podgoro, Solkanom, Kronbergom, Ozeljanom in Gorico. Najbolj je potolkla okoli Evme, kjer je vničila skoraj vse pridelke. Bila je debela kot jajca in je odbila cele veje. Škoda je velikanska. Tudi blizu Tolmina je neki padala.

Cena sadju in zelenjavi na dunajskem trgu. — Dne 14. t. m. so bile cene na dunajskem trgu na drobno sledeče: Vrzote 2—10 v, belo zelje 4—20 v, rudeče zelje 10—40 v, karfijol 6—80 v, glavata solata 4—10 v, endivija solata 4—14 v, sladki meloni 40 v do 5 K, ingurije 60—80 v, jedilne buče 16—40 v, turščine glavice 4—8 v vse za komad (kos). Nadalje čebula 10—16 v, česnik 30—70 v, kisló zelje 24—28 v, spinača 1·10—2·20 K, motovilec 2 K, zeleni fižol 10—20 v, gobe 1·40—3·20 K, paradižniki (pomidori) 16—30 v, marelice 48—120 v, breskve 48—120 v, slive 20—32 v, češpe 48—70 v, gozdne jagode 2·40—2·60 K, malinje 0·70—1·20 K, grozdjiče sv. Ivana 48—80 v, grosulje 28—32 v, jabolke 20—62 v, hruške 0·24—1·20 K, ogrsko grozdje 0·48—1 K, italijansko 90 v do 1·20 K, zeleni grah v stročju 18—36 v, olupljen 36 v—1·60 K kilogram. Kumari za v jesik 50 v do 1·20 K za sto komadov.

„**Kmetijska družba za Trst in okolico**“ v Trstu naznanja, da od dne 15. t. m. ima svojo pisarno v ulici Galatti št. 12, II. nadstropje, kamor naj se blagovolé odslej nasloviti vse pošiljatve za to družbo in vse osebe, ki imajo ž njo opraviti.

Sadna in vinska letina na Ogrskem. — Poročilo ogrskega kmetijskega ministerstva pravi: Sadna letina se je radi suše in nastopanja žuželkov zmanjšala. Grozdje se je v mnogih krajih dežele radi suše v razvitku oviralo. Zarod je komaj dovoljen. Iz več krajev se poroča, da je nastopila peronospora.

Udje „Gor. kmet. društva v Svetem si lahko naročijo razna umetna gnojila do 1. septembra pri podružničnem tajniku g. Abramu.

Mesto deželnega kmetijskega nadzornika je razpisano pri dež. odboru goriškem. Plača je 8. plačilnega razreda. Preiti se more potem v 7. in 6. razred.

Ravno tam je razpisano tudi mesto živinorejskega nadzornika, ki pride v 9. razred in zamore preiti potem v 8. in 7. Prošnje je vložiti do 4. septembra 1906.

Na gospodinjski šoli v Ljubljani se otvori meseca oktobra t. l. nov tečaj za gojenke, ki traja eno leto. Prošnje za vsprejem poslati je do 15. septembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. V prvi vrsti se sprejemajo deklice iz Kranjskega in če ostane kaj prostora, tudi iz drugih dežel.

Štipendije za dijake na c. kr. višji vinarski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu. — Za l. 1906/07 razpisuje kmetijsko

ministerstvo za nove dijake gornje šole 3 štipendije po 500 kron.. Prositi je pri vodstvu do 20. septembra. Prosilci, ki hočejo obiskovati gornjo šolo, ki traja tri leta, morajo dokazati, da so dovršili vsaj spodnjo gimnazijo ali realko najmanj s povoljnim uspehom.

Koliko stane kmeta pridelovanje krompirja? — Po shodu v Vrtojbi računili smo, koliko stane kmeta pridelovanje krompirja in smo prišli do svote 168 gold. ali 336 K za eno njivo. V tem je vračunjena običajna najemščina, gnoj, obdelovanje, seme, prevažanje krompirja in drugi manjši stroški. Letos je dobil le redko kateri kmet od svoje njive več nego 160 K za krompir, manj pa mnogo njih.. Ali naj potem kmet še molči!?

Kdo hoče na razstavo? — Letos sta dve veliki kmetijski razstavi: ena internacionalna v Milanu, druga deželna v Zagrebu. Nekateri naši posestniki so izrazili željo, da bi se tudi mi skupno vdeležili teh razstav. Kdor misli toraj pogledati v Milan ali v Zagreb, prijavi naj se toraj pri „Gor. kmet. društvu“. Čas, kedaj naj se napravi izlet, odločijo vdeležniki sami. Najbolj primeren čas bi bil najbrže med 1. in 20. septembrom.

Iz Kobarida. — Kmetijski shod. Dne 12. t. l. se je vršil v prostorih Občinskega doma dobro vspeli; kmetijski shod. Vdeležniki, katerih je bilo okroglo 100, so s zanimanjem sledili izzvajanjem 3 govornikov. Ko pozdravi g. Josip Rakovšček, nadučitelj vdeležnike, izvoli se predsednik shodu g. Josip Rakovšček, župan v Kobaridu.

G. nadučitelj Jos. Rakovšček pojasni v kratkih potezah razvoj c. kr. kmetijskega društva na Goriškem ter vspodbuja kmetovalce za pristop k nanovo ustanovljenemu „Goriškemu kmet. društvu“. Zavzema se za organizacijo kmečkega stanu, povdarjajoč, da v združenju tiči moč, da na ta način se kmečki stan osamosvoji ter otrese vsake nadoblasti drugih stanov.

G. Rudolf Zdoišek, potovalni učitelj predava o živinoreji in mlekarstvu. Priporoča prodajo le slabših krav in junic in le bolje naj se ohrani doma za plemenitev. Nadalje priporoča zračne hleve, snažnost v hlevu in pri živini. Za izdelovanje masla priporoča centrifugo. Pojasnil je steriliziranje in pastiriziranje mleka za transport.

G. Fran Bogataj, nadučitelj v Kobaridu je razsežno in poljudno govoril o ustanovitvi zavarovalnice za govejo živino. Iz-

voli se odsek 5 udov, kateri vse potrebno vkrenejo, da se ta potrebna zavarovalnica v najkrajšem času vstanovi. V odsek so izvoljeni: Fran Bogataj, Fran Pontar, Anton Juretič, Anton Monifreda, župan v Idrskem in Josip Rakovšček, župan v Kobaridu.

Nato zbor soglasno sprejme naslednje resolucije:

1) Javni kmet. shod v Kobaridu pozdravlja z veseljem pričeto delovanje: „Gor. kmet. društva“ ter prosi visoko c. kr. vlado, naj bi zdatneje podpirala novo društvo, ki si je postavilo nalogo povzdigniti kmetijstvo na Goriškem na tako stopinjo, na kateri bi moralo vže zdavno biti z ozirom na lego dežele. Državnih podpor, katerih je bilo doslej deležno c. kr. kmet. društvo v Gorici, naj bode deležno po večini novo društvo, katero čakajo važne naloge radi sedanjega zastajanja v napredku.

2) Slov. deželni in državni poslanci se pozivljajo, da storè primerne korake, da bode država primerno podpirala novo „Gor. kmet. društvo“ v Gorici.

3) Pozivlja se visoka vlada, da dogovorno z deželnim odborom predloži dež. zboru spremembo zakona v pospeševanji živinoreje iz leta 1903, veljavno z namestništvenim razpisom leta 1904. tako, da bode odgovarjal razmeram dežele z ozirom na novo „Gor. kmet. društvo“.

4) Naprosijo se slavna uredništva vseh v deželi izhajajočih časnikov, da propagirajo to akcijo začetega delovanja „Gor. kmet. društva“.

Razdelilo se je kakih 25 izvodov knjig o umetnih gnojilih. K novemu „Gor. kmet. društvu“ pristopilo je tudi nekaj novih članov.

Kmetovalci! Postavite se na lastne noge, saj vsakdo najboljše ve, kje ga „čevelj žuli“.

R.

